

גמרא:

לא גילח ערב הרגל — אסור לו לגלח אחר
הרגל עד שיכלו שלשים יום (186).

והתניא לסייע [לדברי רב ולדברי רב הונא, יט-ב
תוס'], מהא דתניא:

הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל —
בטלה הימנו גזרת שבעה.

ואם קבר אותו שמונה ימים קודם לרגל —
בטלה הימנו גזרת שלשים.

ומגלח ערב הרגל.

אבל, אם לא גילח ערב הרגל — אסור לגלח
אחר הרגל כל שלשים.

אבא שאול אומר: אפילו אם לא גילח קודם
לרגל מותר לו לגלח אחר הרגל (187).

וטעמו של דבר: שכשם שקיום מצות שלשה
ימי אבלות לפני הרגל, מבטלת ממנו גזרת
שבעה, שאינו צריך לנהוג אחר הרגל כלום

שנינו במשנה שהקובר את מתו שמונה ימים
לפני הרגל בטלו ממנו גזירת שלשים.

ואמר על כך רב: רק "גזרת שלשים" בטלו,
אבל ה"ימים" עצמם לא בטלו, אלא הרי הם
תלויים ועומדים, וכפי שיבואר מיד.

וכן אמר רב הונא: גזרת שלשים — בטלו,
אבל ימים — לא בטלו.

ואילו רב ששת אמר: אפילו ימים — נמי
בטלו.

ומבאר הגמרא את טעמם של רב ורב
הונא:

מאי טעמא, מה היא המשמעות ש"ימים לא
בטלו"?

שאם לאחר שבטלה ממנו גזירת שלשים,
ויכול היה להתגלח בערב הרגל, בכל זאת

שני טעמים אלו לענין נאנס ולא גילח לפניו,
האם נתיר לו לגלח לאחריו.

187. ביארו הראשונים, שאם קברו ג' ימים
קודם הרגל, שהרגל מבטל ממנו גזירת ז', הדבר
מוסכם לדעת הכל, שאפילו לא רחץ לכבוד
הרגל, מותר לו לרחוץ לאחריו. ולכן אמר אבא
שאול לחכמים, כשם שלענין גזירת ז' אתם
מודים לי, שאין הדבר תלוי אם עשה כן לכבוד
יום טוב או לא, אלא בכל ענין בטל ממנו גזירת
ז', כך הדין גם כן לענין גזירת ל'.

ובטעם החילוק שבין גזירת ז' לגזירת ל',
לדעת חכמים, כתבו התוספות בשם הרי"ן,
שרחיצה יש בה צורך יותר מגילוח, ועל כן לא
החמירו בה. והריטב"א הביא סברא הפוכה,
שאינן כבוד הרגל מתמעט על ידי חסרון הרחיצה,

הואיל ומעיקר דין תורה יש תשלומים לעצרת כל
ז', על כן דינו כרגלים.

186. כלומר, כשקבר מתו ח' ימים קודם הרגל.
וכשקברו ג' ימים קודם הרגל, לענין רחיצה,
יתבאר בהערה הבאה.

ובעיקר הסברא שבדין זה. הקרן אורה
מדקדק מלשון התוספות, שהוא מצד קנס על
מה שלא גילח קודם הרגל, ונכנס אליו כשהוא
מנוול. אך מלשון רש"י הוכיח, שהוא מצד עיקר
הדין, שכל כח הרגל להפסיק גזירת ל' נובע
ממה שהתירו לו לגלח לכבודו, ומאחר שגילח
קודם הרגל, אינו חוזר לנהוג עוד באיסור גילוח
לאחריו, אבל כשלא גילח לפניו, אין כל סיבה
שנתיר לו לגלח לאחריו, הואיל והוא עדיין עומד
בתוך ימי השלשים. והוסיף, שיש נפקא מינה בין

ויכול להתחיל ולמנות בו שלושים.

אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא:

א. הלכה כאבא שאול בשתי ההלכות שנחלק בהן על חכמים [תוס']. ולכן הלכה שמקצת היום ככולו, וגם הלכה שאפילו אם לא גילח ביום השמיני, מפסיק הרגל את גזירת שלושים.

ב. ומודים חכמים לאבא שאול, כשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל, שאינו יכול לגלח בה, שמותר לו לגלח בערב שבת, שהוא היום השביעי, לפי שמקצת היום ככולו, ומשחלף מקצת היום השביעי מותר לו לגלח לכבוד החג.

ואומרת הגמרא:

כמאן אזלא, הא דאמר רב עמרם אמר רב: אבל, כיון שעמדו מנחמין מאצלו (188) בבוקרו של היום השביעי, הרי הוא מותר

ממצות שבעה — כך קיום מצות שבעה לפני הרגל, מבטלת גזרת שלשים, שלאחר הרגל אינו צריך לנהוג כלל גזרת שלשים, ואפילו אם לא גילח לפני הרגל.

ועתה דנה הגמרא בדברי אבא שאול, שאמר "כשם שמצות שלשה מבטלת גזרת שבעה, כך מצות שבעה מבטלת גזרת שלשים יום":

והוינן בה: וכי יתכן לומר שקיום מצות שבעה ימי אבילות לפני הרגל מבטל את גזרת שלשים?!

והאנן, והרי במשנתנו "הקובר את מתו שמונה ימים קודם הרגל בטלו הימנו גזרת שלשים", ולא "הקובר את מתו שבעה ימים לפני הרגל", תנן!

ומשנינן: קסבר אבא שאול: מקצת היום ככולו, ולכן תחילת יום שביעי עולה לו לכאן, להחשב כסוף השבעה, וסופו של היום השביעי עולה לו לכאן, כיום השמיני,

אינו מגלח אף לאחר הרגל, מה שאין כן כשלא רחץ, שמכל מקום יש כאן ביטול דיני ז', במה שלא נהג אבילות בקום ועשה].

188. כתב הריטב"א, שלפי זה, כשחל שביעי שלו בשבת, שאין לו מנחמים, הרי הוא נוהג אבילות [בדברים שבצינעא] עד הערב, ואפילו לאבא שאול, שהרי לא יתכן לומר בו מקצת היום ככולו. והעיר הרב המגיה, ממה שלמדנו לעיל [יז], שאם חל ז' שלו בשבת ערב הרגל, שבטל ממנו גזירת ל' על ידי הרגל, ואם כן מוכרח, שנבטל ממנו בבוקר של יום השבת, גזירת ז', וחל עליו אז גזירת ל', ועל כן הרגל מפסיקו.

מה שאין כן בגילוח. כלומר, שכאשר התירו חכמים רחיצה, משום שבטל ממנו גזירת ז', אין היתר זה נובע מכח מה שהתירוהו לרחוץ לכבוד הרגל, אלא הוא היתר בפני עצמו, מה שאין כן בגילוח, שיסוד ההיתר בא על ידי הצורך בגילוח לכבוד הרגל, וממילא אינו נוהג אבילות בגילוח אף לאחר הרגל, ומפני זה הצריכו חכמים שיגלח קודם הרגל בדוקא.

[ויש מבארים החילוק שבין רחיצה לגילוח על פי מה שכתב הרמב"ן, שחלוק דיני גזירת ז' מדיני גזירת ל', שדיני ז' יסודם הוא בקום ועשה, כעטיפת הראש וכפית המיטה, אבל דיני ל' עיקרם הוא כשב ואל תעשה, כאיסור תספורת וגיהוץ, עכ"ד. ולכן, כשלא גילח בערב הרגל, נמצא, שלא ביטל מעצמו במועד דיני ל', ועל כן

כבר ברחיצה! (*188)

כמאן — כאבא שאול הסובר שמקצת היום ככולו, והוא עולה לו לכאן ולכאן.

אמר אביי: א. הלכה כאבא שאול ביום שבעה שהוא עולה לו לכאן ולכאן, ונחשב כשמיני, ולכן יכול לרחוץ בו.

ב. ומורדים חכמים לאבא שאול ביום שלשים, דאמרינן "מקצת היום ככולו".

ואילו רבא אמר:

א. הלכה כאבא שאול ביום שלשים, שמקצת

יום השלשים נחשב ככולו, ויכול לגלח בו אחר שעבר מקצת היום.

ב. ואין הלכה כאבא שאול ביום שבעה, ואינו עולה לו לכאן ולכאן.

ונהרדעי אמרי: הלכה כאבא שאול — בזו ובזו⁽¹⁸⁹⁾, משום דאמר שמואל: הלכה כדברי המיקל באבל.

ועתה מבארת הגמרא את מקור הדין של איסור גילוח באבלות שלשים יום:

והוינן בה: שלשים יום באבלות — מנלן?

שהרי גזירת ל' איננה תלויה כלל בגזירת ז', שנאמר שאינה מתחלת עד אחר כלות גזירת ז', שהרי מבואר לקמן בגמרא, שיתכן שיתחיל גזירת ל', ועדיין לא התחיל גזירת ז', ונמצא, שבשעת הקבורה חלים עליו מיד שני חיובי אבלות, גזירת ז' וגזירת ל', ואם כן ודאי לא יתכן כלל להתיר ביום כ"ט. [ומה שהצרכנו במשנתנו לענין הפסקת הרגל, שיהיה נוהג גזירת ל' לאחר כלות הז', אין הטעם מפני שלא חל עליו גזירת ל' עד כלות ימי הז', אלא כדי שיהיה ניכר מנהג אבלות דשלשים, שרק באופן זה הרגל מפסיקו. וכן הוא בלשון השיטה, שהרגל בא ומצאו עסוק באבילות ל']. וע"ע בהערה 346.

עוד דנו הראשונים, האם גם בלילה שייך לומר "מקצת היום ככולו", ולהתירו לרחוץ בליל ז', וכמו כן לגלח בליל ל', או לא. והרמב"ן הוכיח מסוגיא דנדה, שלענין ספירת שבעה נקיים נידון זה תלוי במחלוקת רבי יוסי וחכמים, שלדעת חכמים, אין מקצת הלילה חשוב ככל היום, ואילו לרבי יוסי הרי הוא נידון ככולו, ומבאר הרמב"ן, שחקירה זו תלויה בשאלה נוספת שנחלקו בה רבי יוסי וחכמים,

188*. זהו מצד עיקר הדין. אך הרמ"א [שפא א] כתב, שנהגו להחמיר ולמנוע מרחיצה כל ל'. ועיי"ש בש"ך. ובחידושי רעק"א פירש כונתו, שמנהג זה נאמר אף על רחיצת כל גופו בצונן.

189. כתבו התוספות בשם הרי"ט, שלדעת אבא שאול מותר לגלח לאחר כניסת יום כ"ט, שהרי לאחר מקצת יום ז', כבר כלה גזירת ז', ומתחיל גזירת ל' [שהוא כ"ג יום מלבד ז' ימי אבילות], ונמצא שבהגיע יום כ"ט כבר השלים כ"ג ימים למנין זה. [והדרכי משה הביא דוגמא לדבר, ממה שמצאנו בניזיר שקיבל על עצמו שתי נזירות, שהוא מגלח ביום נ"ט, מטעם זה]. ובסוף דבריהם הביאו בשם תוספות הרב שאסר בזה. וסברתו היא, שאין לומר שתי פעמים "מקצת היום ככולו" לענין גזירת ל', כלומר, שבכדי להתיר ביום כ"ט, עלינו לומר "מקצת היום ככולו" ביום ז', ושוב לומר "מקצת היום ככולו" ביום השלשים [שהוא כ"ט]. אלא שלפי טעם זה עדיין יש להתירו לגלח בליל ל', מאחר שביום ז' אמרנו מקצתו ככולו. ועיין בהמשך ההערה.

ולכאורה יש לדון לאסור בזה מסברא אחרת,

ומשנינן: יליף גזירה שוה "פרע פרע" מנזיר.

כתיב הכא, באהרן ובניו, לאחר מיתת נדב ואביהוא, שאסר להם הכתוב לנהוג באבלות, באמרו [ויקרא י'] "**ראשיכם אל תפרעו** [אל תגדלו שערות ראשכם אלא תגלחו אותן]". ומשמע ששאר האבלים אסורים בגילוח.

וכתיב התם בדיני נזיר [במדבר ו'] "**גדל פרע שער ראשו**".

מה להלן בנזיר הרי הוא נוהג דיני נזירות במשך **שלושים יום** — אף כאן באבלות היא

נוהגת **שלושים יום**.

והתם בנזיר עצמו, שממנו אנו למדים — **מנלן** שהנהגת נזירות היא במשך **שלושים יום**?

אמר רב מתנה: **סתם נזירות היא שלושים יום**, שאדם האומר "הריני נזיר", וסתם דבריו ולא פירש את משך זמן הנזירות, הרי הוא נזיר **שלושים יום**.

ומאי טעמא אמרינן שסתם נזירות היא **שלושים יום**?

הדבר תלוי במחלוקת זו, שלחכמים, זמן מועט זה, עדיין אינו נחשב כאילו יש לה את כל היום, ודוקא כשיש לה שיעור זמן חשוב של הלילה ומקצת מהיום, או ניתן להחשיב כאילו יש לה את כל היום, מה שאין כן לרבי יוסי, שדי לנו במקצת היום, ואין צורך ביותר מכך, ודאי אף הלילה נחשב כחלק מן היום, ועל כן עלתה לה בזה ספירת יום השביעי.

ועייין **בקובץ הערות** [לט] שכבר עמד בזה. והוסיף לבאר, שזהו גם כן יסוד מחלוקת התנאים, האם יום אחרון עולה לכאן ולכאן [עייין נזיר טו]. שלדעת רבי יוסי, הואיל וכל מקצת מן היום, שם **יום** עליו, אם כן אפשר לחלק את היום לשני ימים, וכדעת אבא שאול בסוגיתנו, שתחילת יום ז' נחשב מגזירת ז', וסופו נחשב מגזירת ל', אבל לדעת חכמים, שעל ידי מקצת היום, כאילו יש לו את כל היום, אם כן ודאי שאי אפשר לדון אח"כ על סוף היום כאילו הוא יום אחר, שהרי אין כאן אלא יום אחד.

אבל דעת הרא"ש והריטב"א, שאין אומרים בלילה "מקצת היום ככולו". וכן נפסק בשו"ע [שצה א].

עוד חידש הרמב"ן, שאף על פי שמקצת

והיא, כשספרה מקצת **יום** שביעי, וטבלה, ושוב ראתה בו ביום, האם ראייה זו סותרת למפרע את מנינה, וכאילו לא השלימה ימי ספירתה, וזו היא דעת חכמים, או שראייה זו נידונת כתחילת ראייה חדשה, כדעת רבי יוסי, ומעתה, לחכמים, אין מקצת היום נחשב לגמרי ככולו, ומפני זה אין מקצת הלילה נחשב ככולו, אבל לרבי יוסי, מקצת היום נחשב לגמרי ככולו, ולכן מקצת הלילה גם כן הרי הוא ככולו, ואם כן, לענין אבילות, שלא שייך בו סתירת המנין, כמו בספירת ז' נקיים, לדעת הכל מקצת הלילה נחשב ככולו, עכ"ד.

וביאור דבריו, שלדעת חכמים, מעיקר הדין נאמר להצריך יום [שביעי] בשלימות, אלא שמקצת היום נידון כאילו כבר מנתה את כל היום, ולכן, כשראתה בסוף היום, נסתר המנין למפרע, ששוב אי אפשר להחשיב כאילו יש לה את כולו, שהרי ראתה בו, אבל לרבי יוסי, אין צורך להחשיב כאילו יש לה את כל היום, אלא שדי לנו בספירת מקצת היום, ולאחר שעבר מקצת היום בטהרה, כבר נטהרה לגמרי, ולא איכפת לנו אם תראה אח"כ בו ביום, שזהו ראייה חדשה. ולכן, כשבאנו לדון לענין מקצת לילה,

כי אמר קרא [במדבר ו] על הנזיר "קדש יהיה".

"יהיה" בגימטריא — תלתין שלשים הוו.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הכל מודין באבל, כשחל שלישי שלו להיות ערב הרגל, שאסור ברחיצה עד הערב. היות וצריכים שיהיו שלשה ימים שלמים, ולכן ירחץ האבל ביום טוב, בערב (190).

אמר רב נחמיה בריה דרב יהושע: אשכחתינהו מצאתים לרב פפי ולרב פפא דיתבי, וקאמרי: הלכה כרב הונא בריה דרב

יהושע.

איבא דאמרי, אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף: אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע דיתבי, וקאמרי: הכל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל — שאסור ברחיצה עד הערב.

בעא מיניה אביי מרבח: קברו למת ברגל — האם הרגל עולה לו למנין שלשים, או אין רגל עולה לו למנין שלשים?

ומבאר אביי: למנין שבעה — לא קמיבעיא לי! היות דלא נהגא מצות שבעה ברגל,

לכן לא ראינו צורך להתירו לרחוץ קודם הרגל, שעדיין לא נתבטל אבילותו, מה שאין כן בגילוח, שאינו יכול לגלח ביום טוב.

ב. התוס' פירשו, שגזירת ז' חמורה יותר מגזירת ל', ובה לא התירו, אף על פי שהוא עושה לצורך הרגל. וכתב הרא"ש, שיש נפקא מינה בין טעמים אלו לענין כיבוס, כשחל שלישי או רביעי וכו' שלו בערב הרגל, שלהראב"ד נתיר לו לכבס בערב הרגל, הואיל ואינו יכול לכבס כלל ברגל, וכמו שהתירו לו לגלח, אבל להתוספות יש לנו להחמיר בכיבוס, הואיל ובגזירת ז' אנו מחמירים שלא להתיר אף לכבוד יום טוב, וכמו לענין רחיצה, וכנ"ל.

ולעיל [ין] למדנו, שאם חל שביעי שלו בערב הרגל שהוא שבת, אף לאבא שאול אינו מגלח בערב שבת, שהוא שישו שלו, אלא בתוך הרגל, עיי"ש ובהערה 124,123. ולכאורה היה מקום להוכיח מכאן כדעת התוס', שבתוך ז' אין להתיר כלל אף לכבוד יום טוב, שאילו לדעת הראב"ד, היה לנו להתירו לגלח בערב שבת, אף שהוא עדיין עומד בגזירת ז', כמו שהתירו בו כיבוס, הואיל ואינו יכול לגלח ביום טוב עצמו. [ואף על פי שהשבת מפסקת בין יום

היום ככולו, והוא מותר לרחוץ עם כניסת יום הז', מכל מקום יש כח בידו להמשיך האבילות לכל היום, אם ירצה. ויעויין לעיל [טז ב] דעת רבי בדין מקצת היום ככולו. וע"ע בתוס' קידושין [לח א ד"ה צא].

190. כתבו הראשונים, שדין זה נכון גם כשחל רביעי או חמישי ושישי שלו בערב הרגל, שאינו מותר לרחוץ עד הערב. ובעיקר הדבר, רש"י מפרש, שאינו מותר ברחיצה עד ליל יום טוב ממש. ואף שאינו יכול לרחוץ בו בחמין, אפילו כשהוחמו מערב יום טוב, מכל מקום יכול לרחוץ בצונן. והתוס' הוסיפו, שכמו כן מותר לרחוץ בו פניו ידיו ורגליו, ועיי"ש עוד אופנים. [ועיויין באו"ח תקיא, שלדעת המחבר, אין גזירה זו שייכת כלל ביום טוב, אלא בשבת].

והראשונים טרחו למצוא החילוק שבין גילוח לרחיצה. שהרי למדנו לעיל [יז ב], שאם חל שביעי או שמיני שלו בערב הרגל, שהוא מותר לגלח בערב הרגל, אף על פי שהוא עדיין עומד בל' ימי אבלו. ונאמרו בזה כמה טעמים. א. הראב"ד כתב, הואיל ויכול לרחוץ עצמו ביום טוב [אף על פי שאינו אלא בצונן, וכנ"ל],

דקא נהגא מצות שלשים ברגל, שהרי אינו מסתפר במועד ואינו מגהץ בו בגדיו, וכיון שזו היא הנהגת האבלות בשלושים, יתכן שיעלה לו המועד למנין ימי השלושים⁽¹⁹²⁾.

שהרי ברגל מותר לו לנעול מנעליו, ואינו נוהג בו בכפיית המטה. ולכן פשיטא שאין הרגל עולה לו⁽¹⁹¹⁾.

כי קא מובעיא לי — למנין שלשים, משום

על גזירת ז' או על גזירת ל', ועל כן נתן אביי טעם מסברתו, שעל כל פנים למנין ז' ודאי אינו עולה.

192. ביאר הרמב"ן, הואיל ומצד דיני המועד אסור לגלח ולכבס, תקנו חכמים, שיהיה נוהג גם בשאר דיני אבלות שמגזירת ל', ועל כן, אף על פי שבא ממדינת הים ומבית האסורים, שמצד הלכות המועד יש לו לגלח, מכל מקום אסור הוא בזה, מצד דיני אבלות שעליו. וכן אסור לו ליטול צפרניו בכלי וכו', ומפני זה, הרגל עולה לו למנין ל'. מה שאין כן בדיני גזירת ז', שאינו נוהג ברגל אלא בדברים שבצינעא. והוסיף הרמב"ן, שאין להקשות ולומר, שיהיה אסור כמו כן בכל דיני גזירת ז', הואיל ומצאנו לו איסור כיבוס מכח דיני המועד. והטעם, שדיני גזירת ז' הם בקום ועשה, כעטיפת הראש וכפיית המטה, ואין ראוי לחייבו בהם ברגל, שעל ידי זה אבלות מתפרסמת יותר, מה שאין כן בדיני גזירת ל', שהם בשב ואל תעשה. זהו דעת הרמב"ן.

אבל הטור הביא בשם הרא"ש, שאין נוהג אבלות דשלשים ברגל. וע"ע בהערה 126 מה שביאר הנודע ביהודה בדעת הרא"ש.

והקשה הרא"ש, כשקברו שלשה ימים [או שעה אחת] קודם חג הסוכות, מדוע לא נאמר ששמיני עצרת יפסיק ממנו גזירת ל', שהרי הוא כרגל בפני עצמו. ותירץ, שבתוך החג לא היה נוהג בדיני שלשים, ולכן אין הרגל יכול להפסיק. ותירץ זה שייך לפי דעתו, כנ"ל. אבל לדעת הרמב"ן, הקושיא במקומה עומדת. ועיוין בהרמב"ן שהקשה בעצמו קושיא זו. ועיי"ש מה

הגילוח, לרגל, מכל מקום אין בזה כדי לאסרו. שהרי בציור זה ודאי נתירו לכבס, להראב"ד]. אלא אם כן נחלק ונאמר, שהגילוח בתוך ז', חמור יותר מכיבוס, הואיל ואז יש בו שתי סיבות לאיסור, מצד גזירת ז' ומצד גזירת ל', מה שאין כן בכיבוס בתוך ז', שאין בו אלא משום גזירת ז'. וע"ע. ויש נפקא מינה נוספת לענין נישואין בערב הרגל. יעויין בהערה 300.

ג. השיטה פירש, שבגילוח יש צורך גדול לכבוד הרגל, ולכן התירו מבערב, מה שאין כן ברחיצה.

אבל רבינו יום טוב נחלק על רש"י ומפרש, שאף רחיצה מותרת מערב יום טוב. וכונת הגמרא שלא להתיר בעוד היום גדול, אלא בערב, כלומר, סמוך ללילה, שאז ניכר שרוחץ לכבוד הרגל.

והוא הדין לענין גילוח, שדינו ליצעות סמוך ללילה, כמו שכתב רש"י בכת"י והשיטה. וכן נפסק בשו"ע [שצט ג]. מלבד ערב הפסח שיש מקילים בו, וכמו שביאר הגר"א שם, שערב הפסח עצמו נחשב כיום טוב במקצת, כלשון הכתוב "פסח לה'". וע"ע בברכי יוסף [שצט בסופו].

191. ואף על פי שנוהג בו איסור בדברים שבצינעא, אין די בזה כדי לעלות מן המנין, מה שאין כן גזירת ל', שהוא נוהג ברגל אף בדברים שבפרהסיא. ריטב"א.

והקשו התוס', הרי הדבר מפורש במשנתנו, שאין הרגל עולה למנין ז', ומדוע הוצרך ליתן טעמים לפשיטות זו. ותירצו, שלשון משנתנו "רגלים אינן עולין" אין בו הכרע, וניתן לפרשו

מאי? (193)

אמר ליה רבה לאביי: אינו עולה המועד למנין שלשים.

איתיביה לרבה מברייתא, בתוספתא פרק שני:

דתניא: הקובר את מתו שני ימים קודם הרגל — מונה המשה ימים אחר הרגל, ומלאכתו נעשית אז על ידי אחרים⁽¹⁹⁴⁾, ועבדיו ושפחותיו עושים בצנעא בתוך ביתו, ואין רבים מתעסקין עמו לנחמו,

למנין ז']. כתב המשאת בנימין לדחות, שעיקר דיני גזירת ז' הם, "פח"ז נת"ר", עיין לקמן כד פירושו, ועל כל פנים למדנו, שאיסור כיבוס אינו מעיקר גזירת ז', ולכן, אף על פי שהיה אסור ברגל בכיבוס [מצד דיני הרגל], אין בזה די כדי שיהיה עולה לו מן המנין, מה שאין כן בגילוח, שהוא מעיקר גזירת ל', ולכן, הואיל ונהג איסור זה ברגל, אף על פי שהאיסור היה מדיני הרגל, יש לנו להשלים המנין עם ימים אלו, ומכל מקום אין שמיני עצרת מפסיק גזירת ל', שאין הפסקה שייכת אלא כשנהג בכל הפרטים. ויעויין בט"ז [ב] שהשיג עליו. והשו"ע [שצט א] החמיר כהרמב"ן. ועיין משנ"ב [תקמח כז].

193. פירש הריטב"א, שיסוד הספק הוא, האם שיך שיהיה נוהג גזירת ל', עד אשר לא יבוא ימי השבעה. ולכן, כשקברו ב' ימים קודם הרגל, היה פשוט לאביי שימי הרגל עולין לו למנין ל', הואיל והתחיל כבר במנין ז', ודוקא כשקברו ברגל, נסתפק לו, כמבואר בהמשך הסוגיא. וע"ע בתוס'.

194. ביארו הראשונים, שהיתר זה נאמר אפילו בדבר שאינו אבד, ואף על פי שבימי אבדו אסור בעשית מלאכה אפילו על ידי אחרים, וכמו שלמדנו לעיל [יא], כאן הקילו, הואיל וכבר נשלמו ז' ימים מעת הקבורה. וע"ע בתוס' וברש"ש.

וכתב הלבוש [או"ח תקמח], שכמו כן

שתירץ, וצ"ב. וכבר עמד בזה במשאת בנימין [ע], ומכח זה הכריע כדעת הרא"ש. אבל הט"ז [שצט ו] יישב קושיא זו, שאין הרגל יכול להפסיק אבילותו אלא כשהיה ניכר לכל שנהג בכל דיני אבילות, ולכן בצירור זה, שמצד הרגל גם כן היה אסור לו לגלח, אף על פי שמצד איסורי אבילות הוספנו להחמיר עליו בעוד דינים, וכנ"ל, מכל מקום אין בזה היכר כל כך, ולכן, חילקו חכמים, שאמנם עולה למנין ל', אבל אינו מפסיק. ועדיין יקשה מהמבואר בשו"ע [שצט א], שאפילו חל ראשון שלו בערב הרגל שהוא שבת, ונהג בו אבילות בדברים שבצינעא, הרגל מפסיק ממנו גזירת ז' [וכמובא בהערה 198], וכמו כן למדנו לעיל [יז] בגמרא, שאם חל שביעי שלו בשבת ערב הרגל, הרי הרגל מפסיק ממנו גזירת ל', ומותר לגלח בתוך הרגל, אף על פי שלא היה ניכר כלל אבילותו לאחרים באופנים אלו. [וקושיא זו יש להקשותה אף לדעת הרא"ש]. וכנראה שיש לחלק בין אבילות בצינעא הנוהגת בשבת [שגדרה מדיני אבילות], שיכולה לעלות, לאבילות בצינעא הנוהגת ברגל [שלא נתנו לזה גדר אבילות], שאינה עולה. וע"ע ביד אליהו [א סג] שחילק בין שבת ליום טוב כעין זה.

ובעיקר קושית הרא"ש, יעויין בפרישה [ה] שתירץ, שאין שמיני עצרת נידון לגמרי כרגל בפני עצמו, שכולם שם אחד להם, ולכן אינו מפסיק.

ובאשר להוכחת הרמב"ן [שנהג בו גזירת ל', ממה שהרגל עולה למנין ל', ואינו עולה

כ-א לפי שכבר נתעסקו בו לנחמו ברגל, שבעה ימים.

מתעסקין בו לנחמו, לפי שכבר נתעסקו לנחמו ברגל שלשה ימים (196).

ומסיימת הברייתא בהלכה נוספת:

ורגל — עולה לו למנין שלשים.

ומדייקת הגמרא: מאי לאו, זה שאמר התנא ש"רגל עולה לו", הוא מדבר אסיפא, על הקובר מתו ברגל, שהרגל עולה לו למנין שלשים, ומוכח נגד מה שאמר רבה שאין הרגל עולה לו.

ודוחה הגמרא: לא תביא מכאן ראייה שהרגל עולה לו! כי לא על המקרה שבסיפא מדבר התנא, אלא ארישא הולכים דבריו, שהקובר מתו לפני הרגל, עולה לו הרגל למנין שלשים, לפי שכבר התחיל לנהוג אבלות. ואין מכאן פשיטות לבעיית אביי במי שקבר מתו במועד, שלא התחיל לנהוג אבלות לפני המועד, אם הרגל עולה לו למנין שלשים.

כללו של דבר: כל דבר שהוא נוהג משום אבל — רגל מפסיקו, ואינו ממשיך לנהוג אבלותו ברגל, אלא צריך להשלימה אחר הרגל (195).

וכל שהוא משום עסקי רבים של תנחומי אבלים, אין רגל מפסיקו, אלא ממשיכים לנחמו ברגל.

ואם קברו שלשה ימים בסוף הרגל — מונה שבעה אחר הרגל.

אך רק במשך ארבעה ימים הראשונים שלאחר הרגל רבים מתעסקין בו לנחמו, ומשלימים בכך את שבעת הימים של תנחומים, שהחלו ברגל.

ואילו בשלשה הימים האחרונים של ימי השבעה שלאחר הרגל — אין רבים

הקילו בימים אלו לענין דבר האבד, שמותר לו לעשות בעצמו, אפילו לדעת רבנן דרשב"ג [לעיל יא] המצריכים שיעשה על ידי אחרים דוקא.

195. אינו כלשון "רגלים מפסיקין" שלמדנו במשנה, שפירושו הפסקה גמורה, אבל כאן אינו אלא מלשון דחיה, שהוא דוחה את האבילות לאחר הרגל. שיטה.

196. המהרש"ם [שעו] הוכיח מכאן, שמצות ניחום אבלות נוהגת אף בשלשה ימים הראשונים. וכן הוכיח מהמבואר לקמן [כא] לענין פנים חדשות ביום ב'. וכן מפורש במגן אברהם [תקנט ח]. ויעויין ברמב"ן לקמן [כא],

שמכל מקום אין לו לילך ולקבל תנחומין בשלשה ימים הראשונים.

והתוס' מפרשים ענין "עסק הרבים עמו", שבאים לנחמו ועומדים בשורה. [ולכאורה יש להעיר בזה מדברי הרמב"ן, לענין המאבד עצמו לדעת, שמבואר במסכת שמחות, שעומדים עליו בשורה, והוכיח הרמב"ן מדין זה, שנוהגים עליו גם כן מנהגי אבלות, שהרי לא שייך עמידה בשורה בלא אבלות. וכעין סברא זו כתב גם כן לענין ארון העובר ממקום למקום. והרי מצאנו במועד עמידה בשורה בלא אבלות. וצריך לחלק בפשיטות בין אדם שאינו גורם חיוב אבלות כלל, וכשני הנזכרים לעיל, לבין מועד, שבעצם שייך על מת זה דין אבלות, ורק מפני קדושת המועד דחו האבילות לאחר המועד, ומאחר ואין